

כיצד מחנכין

עלון מס' 142

לפרשת דברים תשפ"ו

פרפראות

וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעֶשְׂתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ (א, ג).

כ' רש"י: מלמד שלא הוכיחם אלא סמוך למותו ממי למד מיעקב וכו', אמר ראובן בני אני אומר לך מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי.

צל"ב וכי משום שיוכיחנו כבר ילך וידבק בעשו הרשע.

וי"ל דכך אמר יעקב אבינו ע"ה, אם אוכיחנו תמיד וידע ראובן שאביו יודע מכל מה שעושה ועיניו תמיד נשואות אליו, אז ישמור א"ע ממנו וכשירצה לעשות דבר מה ילך בחדרי חדרים ובמסתרים כדי שלא

יוודעו מעשיו לאביו, וממילא לא יוכל באמת לדקדק עליו ולחקור מעשיו ודרכיו. לכן השכיל יעקב אבינו ע"ה ולא הוכיחו כל אותן השנים כדי שיחשוב שלא שם לבו עליו, ועי"כ תהי' לו עין פקוחה על כל מעשיו.

והנה מדת עשו היתה הרמאות כי ציד בפיו, וע"ז נתכוין יעקב באמרו 'לכך לא הוכחתך כל אותן השנים כדי שלא תלך ותדבק בעשו אחי', כלומר במדות הרמאות של עשו שמראה מבחוץ ישרו ושבע תועבות בלבו, לכן מוטב לא הוכחתך כלל עד עתה כדי שאדע נכונה כל מעשיך ודרכיך.

תורת מהרי"ץ (דושינסקי), דברים

ענה לו האדמו"ר: קשה לומר שיעור בעניינים אלו, אולם תוכל לשער זה לפי מה שנאמר בתשעת הימים בחודש אב 'מעט במשא ומתן' (סי' קנ"א), ופוק חזי בשוקא כמה ממעטים האנשים במשא ומתן - ומשם תלמד לעניננו...

מנחת אשר (קניינים), עמ' יד

נכנס חתן אחד לאדמו"ר מקלויזנבורג צ"ל ובפיו שאלה, מובא לגבי חתן בשבעת ימי המשתה 'מעט בלמודו' (ראה שו"ת חיים שאל, ובס' חופת חתנים), ובכן הקשה, מה שיעור המיעוט.

הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנָבִיגִים וְגו' (א, יג).

לו לץ אתה. רק אדרבה תאמר לו חכם אתה, ואם כן חרפה היא לאיש כמון לעשות כך, זהו הוכח לחכם, כלומר תעשנו לך לחכם, אז יאהבך וישמע לקול דבריך ויקבל מוסר.

של"ה, דרך חיים ותוכחת מוסר, פר' דברים

כשהוכיחם משה רבנו בדברי מוסר סיפר מעלתם, הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים כו', הוא על דרך הפסוק (משלי ט, ח), אל תוכח לץ וכו' הוכח לחכם ויאהבך.

ביאור הענין, כשאתה רוצה להוכיח, אל תאמר לו כך וכך אתה גרוע, כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך, וזהו שאמר אל תוכח לץ, שלא תוכיחנו בדרך זלזול לומר

והנה בספר **חובת התלמידים** מעתיק דברי השל"ה וכותב:

מה מאוד מאיר לנו **השל"ה ז"ל** בדרכנו בענייני חינוך דורנו, באמרו על הפסוק "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך", כשבאת להוכיח את זולתך לא תזלזלהו ולא תחרפהו לאמר לץ אתה, כי בזה ישנאך ולא ישמע לך, רק הוכח לחכם, אמור לו הלא חכם אתה ולמה תעשה כה, ויאהבך וישמע לך, עכ"ל הק'.

ועד כמה צריכים להזהר בדורנו בזה, כשלב הנער גם בעצמו כל כך מתרחק מאתנו, וחוף מזה שהוכח לחכם כנ"ל נחוף לנו כדי לקרב את לב הנער אלינו, גם לעצם החינוך יועיל הרבה, לפתח את כח התלמיד

- של הגוף והמוח לצאת ממסתרם, להתחזק ולהתאזר בתורה ובעבודה, משל למי שמשבחים אותו בפניו שנדבן הוא, אז יש שיתחזק לתת נדבה שלא יכל מקודם למשול ברוחו ולתנה, מפני שבזה שמשבחים אותו לנדבן, פיתו את כח נפשו לצאת ולהתגבר על מדת הקמצנות שלו.

צריכים המלמד והאב לחפש אחר איזו מידה טובה שיש בתלמיד ולשבחו בה ויחזקוהו לאמר, כמה הכשרה ויכולת של גדלות בתורה ועבודה וכו' עומדת לך למטרה, ואם רק תעבוד תגיע אליהן, אבל בשכל ודעת יעשה האב והמלמד, באופן שלא יבא התלמיד לגאות והתרשלות על ידי זה.

חובת התלמידים, בהקדמה

מעשה רב

הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנַבְנִים וְגו' (א, יג).

איש חסיד היה הרה"ח המפורסם **רבי ישראל דוד ניוואהנער ז"ל**, מחשובי תלמידי ישיבות נאווהארדאק, ואחר המלחמה בהגיעו לארה"ב, שימש כמשגיח בישיבת סאטמאר בויליאמסבורג.

וסיפר כי פעם ישב באסיפה שהשתתף בה הרה"ק **מסאטמאר זצ"ל**, ודנו באיזה אופן להגיד תוכחת מוסר לבחורים, אם בהגדלת פגם החטא והעונשין, או במעלת וחשיבות האדם מישראל וקיום המצוות.

פנה הרה"ק מסאטמאר אל רבי ישראל דוד ואמר לו: ר' ישראל דוד, איר זענט דאך א נאווהארדאקער (אתם הרי מנאווהארדאק), ובישיבותיכם הרבו בלימודי המוסר, בפרט בספר 'חובות הלבבות', ובכן

אשאל את מע"כ, כמה פעמים נזכרת תיבת 'גיהנם' בחובות הלבבות?

התחיל רבי ישראל דוד לנסות להיזכר, אך בטרם הספיק להשיב, מיד נענה הרבי ואמר: קיין איינמאל נישט!! (אף פעם אחת לא!!!). המשיך הרה"ק ואמר, למדנו מזה, כי גם בספרי המוסר לא הרחיבו הדיבור אודות עונשי גיהנם ופגמי החטאים, אלא בהגדלת חשיבות בן ישראל וקיום המצוות.

וכאשר סיפר רבי ישראל דוד עובדא זו, הוסיף ואמר, הלא בנאווהארדאק ידעו בע"פ הספר חובות הלבבות, ועם כל זה מעולם לא שמנו לב לדייק עד כדי כך...

מפי נכדו הג"ר שניאור זלמן ווייס שליט"א

[מתוך 'דברים של טעם']

אשמח לשמוע רעיונות והצעות ייעול - הכל יתקבל בברכה.

ישראל חיים בלומנטל

לתרומות / הנצחות, או לקבלת העלון באימייל, וכן לתגובות: blu.israel@gmail.com